

zo 03 jun 2018
15.00 Concertzaal

BBC SCOTTISH SYMPHONY ORCHESTRA

Elgars hits

— CONCERT —
— GEBOUW —
— BRUGGE —

Biografieën

Het **BBC Scottish Symphony Orchestra (UK)** werd in 1935 opgericht en heeft sinds 2006 Glasgow's City Hall als uitvalsbasis. Het orkest fungeert als Schotlands omroeporkest voor BBC Radio 3, BBC Radio Scotland, BBC Television en online. Nieuwe muziek en het sociaal engagement wordt hoog in het vaandel gedragen. Het orkest is regelmatig te gast tijdens de BBC Proms en het Edinburgh International Festival en werd onderscheiden met de Royal Philharmonic Society Award en vier Gramophone Awards.

Martyn Brabbins (UK) is een van de toonaangevende en meest veelzijdige Britse dirigenten van zijn generatie en was tot 2015 eerste gastdirigent van de Filharmonie. Als een stuwende kracht in het Britse muzieklandschap stond hij de voorbije jaren voor bijna alle belangrijke Britse orkesten en hij is een favoriet op de BBC Proms. Brabbins is ook een graag geziene gast bij orkesten wereldwijd en was onder andere Associate Principal Conductor van het BBC Scottish Symphony Orchestra en chef-dirigent van de Nagoya Philharmonic. Hij heeft zo'n 120 cd's opgenomen en zijn uitgebreide discografie omvat zowel romantisch als hedendaags repertoire. Brabbins is muziekdirecteur van de Huddersfield Choral Society en gastprofessor directie aan het Royal College of Music.

Cellist **Nicolas Altstaedt (DE)** studeerde in Berlijn bij Boris Pergamenschikow en Eberhard Feltz. In 2012 volgde hij Gidon Kremer op als artistiek directeur van het Internationales Kammermusikfest Lockenhaus. In 2015 nam hij de fakkel over van Adam Fischer als artistiek directeur van de Österreichisch-Ungarische Haydn Philharmonie. Daarnaast trad hij op met orkesten als de Wiener Philharmoniker, het Tonhalle Orchester Zürich, het Tchaikovsky Symphony Orchestra en het Tokyo Metropolitan Symphony Orchestra onder leiding van Sir Roger Norrington, Vladimir Asjkenazi, Sir Neville Marriner, Vladimir Fedoseyev, Andrea Marcon en Gustavo Dudamel. Hij speelde op de grootste internationale podia en nam deel aan toonaangevende festivals, en dat niet alleen solo, maar ook in samenspel met artiesten als Janine Jansen, Vilde Frang, Antoine Tamestit en het Quatuor Ébène. De rijke discografie van Altstaedt omvat uitvoeringen van vioolconcerto's van onder anderen Haydn, Schumann, Ligeti, Shostakovich en Weinberg.

Uitvoerders & programma

14.15 Inleiding door Francis Maes

—

BBC Scottish Symphony Orchestra: orkest
Martyn Brabbins: dirigent
Nicolas Altstaedt: cello

—

Richard Wagner (1813-1883)
Tannhäuser Overture, WWV70 (1842-1845)

Edward Elgar (1857-1934)
Celloconcerto in e, opus 85 (1919)

- Adagio – Moderato
- Lento – Allegro molto
- Adagio
- Allegro – Moderato – Allegro, ma non troppo – Poco più lento – Adagio

pauze

Edward Elgar (1857-1934)
Enigmavariaties, opus 36 (1899)

- Thema
- Variatie 1: C. A. E. (The Composer's Wife)
- Variatie 2: H. D. S. - P. (Hew David Steuart – Powell)
- Variatie 3: R. B. T. (Richard Baxter Townshend)
- Variatie 4: W. M. B. (William Meath Baker)
- Variatie 5: R. P. A. (Richard Penrose Arnold)
- Variatie 6: Ysobel (Isabel Fitton)
- Variatie 7: Troyte (Troyte Griffith)
- Variatie 8: W. N. (Winifred Norbury)
- Variatie 9: Nimrod (A. J. Jaeger)
- Variatie 10: Intermezzo: Dorabella (Dora Penny)
- Variatie 11: G. R. S. (George Robertson Sinclair)
- Variatie 12: B. G. N. (Basil G. Nevinson)
- Variatie 13: Romanza: *** (Lady Mary Lygon)
- Variatie 14: Finale: E. D. U. (The Composer)

Dit concert wordt opgenomen door de BBC en uitgezonden op maandag 9 juli 2018 om 20 uur tijdens 'Klara Live'. Bedankt voor het vermijden van storende geluiden, ook tussen de delen.

Uw applaus krijgt kleur dankzij de bloemen van Bloemblad.

ORKESTRAAL

Britannia rules

Richard Wagner componeerde *Tannhäuser* van 1842 tot 1845. Omwille van de première in Dresden in 1845 spreken we van de Dresden Versie. Later bracht hij ingrijpende wijzigingen aan voor een productie in Parijs in 1861. De partituur corrigeerde hij nogmaals in 1875 voor een uitvoering in Wenen. Ondanks de verschillen met de muziek die in Parijs heeft geklonken spreken we van de Parijse Versie. Nog was Wagner niet tevreden. Kort voor zijn overlijden bekende hij dat hij de wereld nog altijd een definitieve *Tannhäuser* verschuldigd was.

Wagner componeerde de opera onder de indruk van de vele legenden rondom het kasteel Wartburg in Thüringen. Zo gaat er een legende over de minnezanger Tannhäuser die op de Hürselberg de godin Venus ontmoet. Wagner combineerde de vertelling met de verhalenschat over de zangerswedstrijd op de Wartburg tot een symbolisch drama over de tegenstelling tussen zinnelijkheid en geestelijke liefde. Het bijzondere karakter van de opera ligt in het suggestieve gebruik van poëtische symbolen, zoals Venus, de Gratiën, de sirenen, de herdersknaap, de pelgrim, de minnezanger, dag en nacht, de gang van de seizoenen, de avondster ...

In zijn muziek gaf Wagner de vele symbolen een precieze muzikale identiteit. De belangrijkste bracht hij samen in de ouverture. In de Dresden Versie begint en eindigt de ouverture met het pelgrimskoor, dat zo de muziek van de Venusberg omkadert. In de Parijse Versie maakt de herneming van het pelgrimskoor plaats voor de muziek van het bacchanaal waarmee de productie in Parijs opende.

De opera en de ouverture gaan over de tegenstelling tussen de zinnelijke en geestelijke liefde. Toch zag Wagner de tegenstelling niet als absoluut. Zoals

‘Elgar verklaarde zelf dat er een donkere kant aan zijn *Enigmavariaties* zat, die onuitgesproken moest blijven.’

Tannhäuser in de opera Venus bezingt als bron van het schone, en de herdersknaap haar roemt om de vruchtbaarheid die ze in de natuur brengt, zo verklaarde Wagner de uitkomst van de ouverture als de synthese tussen beide principes. Het pelgrimskoor zingt opgezweept door de stuwende begeleiding van de violen: ‘dit is de jubel van de uit de vloek van het profane bevrijde Venusberg zelf, die we vernemen bij het geestelijke gezang ... de beide gescheiden elementen, geest en zintuiglijkheid, God en natuur, omarmen elkaar tot de heilige verenigende kus van de liefde.’

Edward Elgar was de centrale componist in Engeland tijdens het fin de siècle. Zijn muziek vertegenwoordigt de culturele waarden van de late Victoriaanse tijd en de regering van Edward VII. Toch was Elgar een buitenstaander. Omwille van zijn eenvoudige afkomst en zijn katholicisme stond hij enigszins aan de rand van het muzikale establishment. Elgar leefde van

- Overture uit Wagners grootse symbolische opera *Tannhäuser*
- Elgars weemoedige *Celloconcerto*: geschreven na WO I en na gezondheidsproblemen van de componist
- Elgars *Enigmavariaties* zijn een mysterieuze reeks variaties, telkens geënt op een persoon

1857 tot 1934, maar zijn creatieve periode beperkte zich van 1899 tot 1919. Twee meesterwerken omkaderen zijn productieve fase: de *Enigmavariaties* uit 1899 en het *Celloconcerto* uit 1919.

Variaties op een origineel thema is de oorspronkelijke titel van de *Enigmavariaties*. De populaire titel is afgeleid van het opschrift *Enigma* dat Elgar toevoegde aan de eerste maten van het thema. De veertien variaties die op het thema volgen hebben allemaal een specifiek karakter. De componist verklaarde hen als muzikale portretten van zijn vrienden. Zo is de eerste variatie gewijd aan Alice, Elgars echtgenote. De meest tot de verbeelding sprekende variatie is nummer 9 (adagio), bijgenaamd Nimrod. De geportretteerde was Augustus J. Jaeger. Hij was uitgever bij de firma Novello. Jaeger was een bijzondere steun voor Elgars creativiteit. De titel *Nimrod* is een allusie op de naam Jaeger – Duits voor jager. Nimrod is een personage uit het Oude Testament die ‘de machtige jager voor de Heer’ wordt genoemd. Over de variatie zou Elgar hebben verklaard dat ze verwijst naar de *Sonate pathétique* van Beethoven. Jaeger zou het thema ooit voor Elgar hebben gezongen om hem aan te sporen Beethoven als rolmodel te nemen voor de ontwikkeling van zijn eigen creativiteit. Over de oplossing van het enigma doen veel hypothesen de ronde. Waarom zou Elgar het thema zo hebben genoemd? Zelf verklaarde hij dat er een donkere kant aan zat, die onuitgesproken moest blijven. Over de variaties heen zou een ander thema zich

ontwikkelen, dat nergens openlijk wordt gespeeld, alleen gesuggereerd. Hiermee moesten analytici en commentatoren het stellen. De meest plausibele theorie tot nu toe is van Hans Westgeest. Hij toont aan dat het thema de contouren bezit van de melodie uit het tweede deel van Beethovens *Sonate pathétique*. De verwantschap is inderdaad aantoonbaar en de connectie met de anekdote over Augustus Jaeger maakt het verband geloofwaardig. Desondanks blijft het enigma bestaan. De compositie heeft geen oplossing nodig om effectief te zijn als een van de krachtigste orkestcomposities uit het fin de siècle.

Met het *Celloconcerto* van 1919 nam Elgar afscheid van zijn creatieve periode met een diep-nostalgische compositie. De elegie van het eerste deel zet de toon voor het hele werk. De weemoedige toon wordt vaak gehoord als een antwoord op de oorlog, maar kan ook een reflectie zijn op de gezondheidsproblemen die Elgar in 1918 onderging. Met een desastreuze première maakte het concerto niet meteen een grote indruk op het publiek. De eenvoud en de elegische toon van het openingsdeel bepalen de bijzondere atmosfeer van het concerto in zijn geheel. Het wervelende tweede deel vormt een tijdelijke onderbreking van de nostalgische geest. In het diepgevoelige *adagio* wordt de toon lyrisch en diepzinnig. In de exuberante finale keert de muziek uiteindelijk terug naar de atmosfeer van de aanvang. Eerst vertraagt het tempo om plaats te maken voor een terugkeer naar de geest van het *adagio*. Nadat de muziek haast tot stilstand is gekomen, herneemt de solist de openingsmaten van het concerto. Eens de cirkel van de vormgeving helemaal rond is gemaakt, sluit het orkest uitbundig af.

— Francis Maes

LONDEN, 27 OKTOBER 1919

Op bovenvermelde datum speelde de Engels-Amerikaanse cellist Felix Salmond in de Londense Queen's Hall de wereldpremière van Edward Elgars *Celloconcerto in e*, opus 85. Het London Symphony Orchestra (gesticht in 1904) werd gedirigeerd door Elgar *himself*. De uitvoering was desastreus. Dit was zeker niet te wijten aan technische gebreken of onvoldoende voorbereiding vanwege de solist, integendeel zelfs, maar aan een tekort aan repetitietijd voor het orkest. *Nihil nove sub sole* dus, althans voor veel 'nieuwe' muziek.

Felix Salmond had van 1905 tot 1909 gestudeerd bij William Whitehouse aan het Royal College of Music (RCM) in Londen en had ook in Brussel privaat onderricht genoten bij Edouard Jacobs. Hij was getrouwd met werk van Elgar. Kort voor de première van diens celloconcerto speelde hij op 21 mei 1919 in Wigmore Hall als cellist van een kamermuziekensemble geleid door de eerste viool van het London String Quartet, Albert Sammons, de premières van Elgars *Strijkkwartet in e*, opus 83 en van diens *Pianokwintet in a*, opus 84. Van 1919 tot 1921 was Salmond de vaste cellist van de 'Chamber Music Players', maar in 1922 vertrok hij naar New York. Op 29 maart 1922 maakte hij in de New Yorkse Aeolian Hall zijn Amerikaanse debuut gevolgd door een reeks concerten in Noord-Amerika. Meer nog dan een gewaardeerd vertolker werd hij een gerespecteerd pedagoog. Van bij de stichting in 1924 werd hij leraar cello aan de Juilliard Graduate School of Music in New York en van 1925 tot 1942 was hij hoofd van de cello-afdeling van het Curtis Institute in Philadelphia. Veel gerenommeerde cellisten zoals Leonard

Rose, Bernard Greenhouse en anderen waren zijn leerlingen. Hij overleed in New York op 19 februari 1952. Naast deze creaties van werken van Elgar is voor het jaar 1919 nog een ander merkwaardig feit vermeldenswaard. In het nummer 1896 van 26 oktober 1919 (een dag voor de creatie van Elgars celloconcerto) van het Parijse tijdschrift *Les Annales Politiques et Littéraires*, verscheen de eerste aflevering van een futuristisch feuilleton *En 1965* van de tekenaar en romanschrijver A. Robida. De titel luidt: 'L'encombrement du ciel de Paris, et ses inconvénients de circulatio!' Reeds in 1882 had Robida de toekomstroman *Le XXe Siècle* gepubliceerd waarin hij de komst van vliegtuigen, ondergrondse treinen, chemische oorlogsvoering en ... stemrecht voor vrouwen voorspelde. Voorwaar een visionair ...

— Johan Huys

Krijg je niet genoeg van symfonische muziek?

Geniet van meer orkestraal aan een zacht prijsje. Bespaar tot 25% op je tickets met een **abo Orkestraal!** Lees er alles over op concertgebouw.be/abo-orkestraal.

BBC Scottish Symphony Orchestra

eerste viool

Laura Samuel
Kanako Ito
David Routledge
Simon Gilks
Jane Mackenzie
Elita Poulter
Joanna Sutherland
Alastair Savage
Gent Kocho
Amy Cardigan
Gill Risi
Jane Lemoine
Amira Bedrush-McDonald
Catherine James

tweede viool

Lise Aferiat
Gordon Bragg
Katrina Lee
Julia Norton
Alex Gascoine
Janis Walton
Julia Carpenter
Barbara Downie
Ben Norris
Jackie Norrie
Fiona Stephen
Kobus Frick

altviool

Scott Dickinson
Mark Braithwaite
Fiona Robertson
Joseph Fisher
Alice Batty
Rik Evans
Mary Ward
Rhoslyn Lawton
Martin Wiggins
Rebecca Wexler

cello

Sian Bell
Tom Rathbone
Sarah Oliver
Amanda Shearman
Gillian de Groote
Anne Brincourt
Rosie Townhill
John Davidson

contrabas

Nikita Naumov
Iain Crawford
Tom Berry
Derek Hill
Jeremy Ward
Paul Speirs

fluit

Charlotte Ashton
Brontë Hudnott
Siobhan Grealy

hobo

Alexandra Hilton
Peter Facer
James Horan

Engelse hoorn

James Horan

klarinet

Yann Ghio
Barry Deacon

fagot

Julian Roberts
Graeme Brown

contrafagot

Peter Wesley

hoorn

Alberto
Menéndez Escibano
Héctor Salgueiro
Jamie Shield
Jonathan Maloney
Patrick Broderick

trompet

Hedley Benson
Mark Calder
Jason Lewis

trombone

Simon Johnson
Jonathan Hollick

bastrombone

Alan Mathison

tuba

Andrew Duncan

pauken

Gordon Rigby

percussie

Heather Corbett
Dave Lyons
Martin Willis

In de kijker

ZATERDAG

23 JUN 2018

20.00 Concertzaal

Julien Libeer & Les Métamorphoses Orchestra Inauguratieconcert rechtsnarige piano

130 jaar na de laatste grote vernieuwing in de pianowereld door Steinway, ontwierp pianobouwer Chris Maene de 'rechtsnarige' piano. Concertgebouw Brugge kocht als eerste concertzaal ter wereld dit staaltje van West-Vlaamse innovatie aan. Julien Libeer, geruggesteund door Les Métamorphoses Orchestra, beroert de toetsen in repertoire dat drie eeuwen overspant.

Laat weten wat je van het concert vond op

 ConcertgebouwBrugge
 @concertgebouwbr

info & tickets +32 70 22 12 12 — In&Uit: 't Zand 34, Brugge

concertgebouw.be

ZATERDAG

29 SEP 2018

20.00 Concertzaal

© Georgina Bertozzi

Brussels Philharmonic & Vlaams Radio Koor Haydn & Beethoven

Hoorns, trompetten en pauken komen het orkest versterken in werk van Haydn en Beethoven. Martin Helmchen, een pianist die een ijzersterke reputatie opbouwde in het klassieke repertoire, presenteert de nieuwe Steinway van het Concertgebouw onder leiding van Hervé Niquet.